

RP 114/2012 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om handikappförmåner

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås det att lagen om handikappförmåner ändras. Familjepension som betalas i form av efterlevandepension ska i fortsättningen i stället för till handikappbidrag berättiga till vårdbidrag för pensionstagare efter det att personen fyllt 65 år. Genom den föreslagna ändringen strävar man efter att göra olika pensioners inverkan på handikappförmånerna mera enhetlig. Dessutom föreslås att det görs en nivåhöjning på

50 euro i veteran tilläggets belopp och att kostersättningens belopp höjs till 23,60 euro per månad.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2013 och avses bli behandlad i samband med den. Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2013, dock så att övriga ändringar än de som gäller veteran tillägget och kostersättningen träder i kraft först den 1 januari 2014.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	3
1 NULÄGE	3
Rätt till handikappbidrag eller vårdbidrag för pensionstagare	3
Veterantillägg	3
Kostersättning	4
2 FÖRESLAGNA ÄNDRINGAR	4
3 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	5
Konsekvenser för statsfinanserna	5
Konsekvenser för förmånstagarnas ställning	5
4 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	6
5 SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER	6
DETALJMOTIVERING	7
1 LAGFÖRSLAG	7
1.1 Lagen om handikappförmåner	7
2 IKRAFTTRÄDANDE	7
LAGFÖRSLAG	8
om ändring av lagen om handikappförmåner	8
BILAGA	10
PARALLELLEXT	10
om ändring av lagen om handikappförmåner	10

ALLMÄN MOTIVERING

1 Nuläge

Rätt till handikappbidrag eller vårdbidrag för pensionstagare

Förmåner enligt lagen om handikappförmåner (570/2007) är handikappbidrag för personer under 16 år, handikappbidrag för personer över 16 år, vårdbidrag för pensionstagare samt veterantillägg som en del av vårdbidraget. Som handikappförmån betraktas även kostersättningen, som uppgår till 21 euro per månad. Handikappbidragen och vårdbidraget för pensionstagare har enligt personens behov av stöd graderats i tre nivåer, dvs. bidrag med grundbelopp, förhöjt belopp och högsta belopp. År 2012 är handikappbidragets belopp 89,18 euro i månaden med grundbelopp, 208,09 euro med förhöjt belopp och 403,50 euro med högsta belopp. Motsvarande belopp för vårdbidraget för pensionstagare är 59,73 euro, 148,69 euro och 314,41 euro i månaden.

Syftet med vårdbidraget för pensionstagare är att stödja långvarigt sjuka eller funktionshindrade personers förmåga att klara av sitt dagliga liv, upprätthållandet av deras funktionsförmåga samt deras boende hemma, rehabilitering och vård. Syftet med handikappbidraget är att stödja andra än pensionerade långvarigt sjuka eller funktionshindrade personers förmåga att klara av sitt dagliga liv, upprätthållandet av deras funktionsförmåga samt deras boende hemma, rehabilitering och vård. Handikappbidraget är inte avsett för pensionstagare med ålders- eller invalidpension, som kan ansöka om vårdbidrag för pensionstagare.

När lagen om handikappförmåner trädde i kraft vid ingången av 2008 slopades den tidigare åldersgränsen på 65 år för vårdbidrag för pensionstagare. Genom att slopa åldersgränsen ville man stödja personer som fyllt 65 år men som fortfarande arbetade genom att till dem betala handikappbidrag, som är högre än vårdbidraget för pensionstagare.

En person som endast får familjepension har enligt lagen om handikappförmåner rätt

till handikappbidrag för personer över 16 år. Detta har i praktiken lett till situationer där en person över 65 år som endast får familjepension har rätt till handikappbidrag för personer över 16 år och inte till vårdbidrag för pensionstagare. Detta är situationen till exempel när en person som i arbetsför ålder närmast gjort oavlönat arbete i hemmet endast får efterlevandepension enligt arbetspensionslagarna och denna pension är så stor att personen inte har rätt till en sådan pension som skulle berättiga till vårdbidrag för pensionstagare. Handikappbidraget för en sådan person ändras inte någonsin till vårdbidrag för pensionstagare. Gällande situation uppfyller inte syftet för handikappbidraget för personer över 16 år.

Veterantillägg

För att befrämja möjligheterna att klara sig hemma för de frontveteraner som har de lägsta inkomsterna och som behöver mest hjälp av en annan person började man i september 2010 betala veterantillägg. Rätt till veterantillägg har de personer som får extra fronttillägg samtidigt som de får vårdbidrag med förhöjt eller högsta belopp. Veterantillägget uppgår till 52,09 euro enligt 2012 års indexnivå.

Extra fronttillägg betalas till i Finland bosatta finska eller utländska medborgare som får folkpension. Det extra fronttillägget är till fullt belopp 45 procent av den del av folkpensionen som motsvarar den tidigare folkpensionens tilläggsdel. År 2012 får ca 19 400 personer extra fronttillägg. År 2012 uppgår det extra fronttilläggets belopp beroende på familjeförhållandena till högst 198,69—229,64 euro i månaden.

Frontveteraner med nedsatt funktionsförmåga har rätt till vårdbidrag för pensionstagare på grund av deras hjälpbehov eller behov av handledning och tillsyn eller särskilda kostnader som orsakas av sjukdom eller skada. I slutet av maj 2012 fick sammanlagt 6 917 personer som får extra fronttillägg vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt el-

ler högsta belopp. Genom vårdbidrag med förhöjt och högsta belopp stöds sådana sjuka eller funktionshindrade veteraners boende i hemmet, som dagligen eller dygnet runt behöver en annan persons hjälp eller tillsyn eller som har stora särskilda kostnader. Med veteran tillägget förbättras frontveteranernas möjligheter att bo hemma så länge som möjligt. Veterantillägg betalas också till veteraner som uppfyller ovan nämnda villkor och som vårdas på anstalt.

Kostersättning

Rätt till kostersättning har den som fyllt 16 år och som på grund av en korrekt diagnostiserad sjukdom är absolut tvungen att använda glutenfria produkter. Kostersättningen är 21 euro i månaden och avsikten med den är att täcka en del av de merkostnader som den glutenfria kosten orsakar den berörda personen. Kostersättning kan betalas samtidigt med handikappbidrag eller vårdbidrag för pensionstagare. Personer under 16 år har på grund av en korrekt diagnostiserad celiaki eller hudceliaki rätt till handikappbidrag med grundbelopp för personer under 16 år, som uppgår till 89,18 euro (enligt 2012 års indexnivå).

När kostersättningen infördes jämfördes dess belopp med kostnaderna för medicinska näringspreparat som ersätts via sjukförsäkringen och där sjukförsäkringstagaren är tvungen att betala en del själv. Även en person med normal diet måste själv stå för kostnaderna för sina egna näringspreparat. Av denna orsak kom man till att även en person med glutenfri diet ska bekosta en del av tilläggskostnaderna för specialdieten själv.

I motiveringen till den regeringsproposition där införandet av kostersättningen föreslogs konstaterades att tilläggskostnaderna för en glutenfri diet enligt Konsumentverkets undersökning år 1998 uppgick till 47—58 euro i månaden. Enligt en prisjämförelse av glutenfria livsmedel som Konsumentverket och länsstyrelsen sedermera gjorde år 2004 orsakade en glutenfri diet tilläggskostnader på 34,40—43,10 euro i månaden. Keliakialiitto ry gjorde i mars 2008 en jämförelse av livsmedelskostnaderna, enligt vilken tilläggskostnaderna för en glutenfri diet då uppgick

till i genomsnitt 48,50 euro per månad. I augusti 2011 genomförde Konsumentverket, regionförvaltningsverken och Statens ämbetsverk på Åland en prisjämförelse över priserna på glutenfria livsmedel genom att jämföra priserna i mars-april 2008 med priserna i augusti 2011. Enligt undersökningen har de glutenfria produkternas priser stigit med i genomsnitt 3 procent på tre år.

2 Föreslagna ändringar

Det föreslås att till lagen om handikappförmåner ska fogas en bestämmelse enligt vilken efterlevandepension ska betraktas som förmån som berättigar till vårdbidrag för pensionstagare. En förutsättning ska dock vara att den som får efterlevandepension har fyllt 65 år. Samtidigt föreslås att handikappbidraget för personer över 16 år ska upphöra vid utgången av den månad då den som får efterlevandepension fyller 65 år.

Den föreslagna åldersgränsen på 65 år grundar sig på åldergränsen för ålderspension i folkpensionslagen (568/2007). Ålderspension kan enligt folkpensionslagen beviljas en i Finland bosatt person som fyllt 65 år. Enligt förslaget ska en person som endast får efterlevandepension enligt arbetspensionslagarna stödjas med handikappbidrag för personer över 16 år, som är avsett för att stödja deltagande i arbetslivet och studier, till 65 års ålder, och därefter med vårdbidrag för pensionstagare, som är avsett för att stödja pensionerade personer.

När handikappbidraget upphör söks vårdbidrag hos Folkpensionsanstalten. I samband med att handikappbidraget dras in informerar och handleder Folkpensionsanstalten klienten om hur man söker vårdbidrag för pensionstagare. Till denna del motsvarar förfarandet nuvarande praxis.

I propositionen ingår för närvarande en övergångsbestämmelse som gäller personer som enbart får efterlevandepension och handikappbidrag för personer över 16 år. Om en person som fyllt 65 år vid ikraftträdandet av denna lag fått efterlevandepension och till personen utbetalats handikappbidrag för personer över 16 år, fortsätts utbetalningen av bidraget på de grunder som gällde vid ikraftträdandet fram till följande justering eller tills

handikappbidraget upphör. Övergångsbestämmelsen ska gälla såväl handikappbidrag som beviljas tills vidare som sådana som beviljas för viss tid.

Till veterantillägget föreslås en nivåhöjning på 50 euro, och den genomförs i samband med 2013 års indexjustering. Veterantillägget uppgår i så fall till ca 103 euro i månaden från ingången av 2013.

Enligt regeringsprogrammet är syftet att säkerställa krigsinvalidernas och krigsveteranernas äldrevårdstjänster och tillräckliga tjänster som ges i hemmet. De förmåner som riktas till krigsinvaliderna och krigsveteranerna, vars medelålder redan är omkring 90 år, utvecklas utifrån riktlinjerna i social- och hälsovårdsministeriets veteranpolitiska program. Höjningen av veterantillägget förbättrar frontveteranernas möjligheter att bo hemma så länge som möjligt.

Det föreslås att kostersättningen höjs, eftersom det på basis av prisjämförelser över en längre tid kan konstateras att de genomsnittliga kostnaderna för en glutenfri diet har ökat något jämfört med den nivå som kostersättningens belopp grundades på när den infördes.

3 Propositionens konsekvenser

Konsekvenser för statsfinanserna

Det uppskattas att ca 5 550 veteraner får veterantillägg under 2013. Den föreslagna höjningen av veterantillägget uppskattas orsaka staten kostnader om ca 3,3 miljoner euro år 2013. Det uppskattas att ca 32 550 personer får kostersättning år 2013. Den föreslagna höjningen av kostersättningen uppskattas orsaka staten kostnader på 1 miljon euro år 2013.

Ändringen av handikappbidraget till vårdbidrag för pensionstagare för personer som får efterlevandepension minskar de kostnader som handikappförmånerna orsakar staten. Antalet personer som får familjepension som betalas i form av efterlevandepension och som samtidigt får handikappbidraget har uppskattats till ca 400 personer per år, varav ca 200 har fyllt 65 år. Vid övergången från handikappbidrag till vårdbidrag för pensionstagare antas att nivån på det stöd som utbeta-

las kvarstår på samma nivå. Detta innebär att staten år 2014 sparar 20 000 euro och under fem år ca 25 000 euro per år. Om nivån på vårdbidraget för stödtagare stiger minskar inbesparingen.

Konsekvenser för förmånstagarnas ställning

De föreslagna ändringarna förenklar och harmoniserar de inbördes förhållandena mellan olika pensionstagare då de samtidigt också får en handikappförmån. Ändringen uppskattas årligen beröra ca 100 personer, som samtidigt får efterlevandepension enligt arbetspensionslagarna och handikappbidrag för personer över 16 år.

Vårdbidrag för pensionstagare och handikappbidrag för personer över 16 år är båda förmåner som beviljas i tre steg. När det gäller vårdbidrag för pensionstagare och handikappbidrag avviker såväl grunderna för fastställande av förmånerna på olika nivå som stödbeloppen från varandra. Den föreslagna ändringens inverkan på situationen för personen i fråga är beroende av vilken nivå av handikappstöd för personer över 16 år som han eller hon har fått fram till 65 års ålder. När rätten till vårdbidrag för pensionstagare bedöms ska Folkpensionsanstalten iakttä samma förfarande och samma grunder för beviljande av stöd som tillämpas på samtliga personer som ansöker om vårdbidrag för pensionstagare.

Nivån på vårdbidraget för pensionstagare kan inte direkt jämföras med nivån på det handikappbidrag som det föreslås att ska slopas. Det kan dock uppskattas att de personer som får handikappbidrag med förhöjt eller högsta belopp kommer att ha rätt till åtminstone vårdbidrag med grundbelopp eller med förhöjt belopp. Handikappbidragen för personer över 65 år som endast får efterlevandepension som omfattas av ändringen vid lagens ikraftträdande skyddas genom en övergångsbestämmelse tills handikappbidraget ändras eller justeras nästa gång.

Genom att höja veterantillägget strävar man efter att främja möjligheterna för veteraner med små inkomster att fortsätta bo hemma så länge som möjligt, trots att deras funktionsförmåga är nedsatt på grund av sjukdom eller skada. Vårdbidrag för pen-

sionstagare och veterantillägg kan också betalas till veteraner som vårdas på anstalt. Höjningen av veterantillägget stöder således också de veteraner med små inkomster som på grund av nedsatt funktionsförmåga inte längre kan bo hemma.

Genom att höja kostersättningens belopp förbättras möjligheterna för dem som lider av celiaki eller hudceliaki att köpa glutenfria produkter.

Reformens ekonomiska verkningar berör såväl kvinnor som män. Av dem som får efterlevandepension och handikappbidrag är bara en man. Av dem som får veterantillägg är 49,4 procent kvinnor och 50,6 procent

män. Av dem som får kostersättning är 66 procent kvinnor och 34 procent män.

4 Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet i samarbete med Folkpensionsanstalten.

5 Samband med andra propositioner

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2013 och avses bli behandlad i samband med den.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Lagen om handikappförmåner

9 §. Vårdbidrag för pensionstagare. Det föreslås att till 1 mom. fogas en ny 4 b-punkt, enligt vilken en person som enbart får efterlevandepension och som fyllt 65 år ska ha rätt till vårdbidrag för pensionstagare.

9 a §. Veterantillägg. Till veterantilläggets belopp föreslås en nivåhöjning på 50 euro. Beräknat enligt 2013 års indexnivå skulle veterantillägget uppgå till 103,39 euro per månad. I lagen anges veterantilläggets belopp i 2001 års indexnivå, liksom övriga belopp i lagen.

14 §. Kostersättning. Det föreslås att kostersättningens belopp höjs till 23,60 euro i månaden från ingången av 2013.

33 §. Indragning av en handikappförmån. I paragrafen föreskrivs om grunderna för indragning av en handikappförmån. Det före-

slås att 3 mom. ändras så att handikappbidraget för en person som får efterlevandepension enligt de lagar som avses i 9 § 1 mom. 4 b-punkten dras in från utgången av den månad då personen fyller 65 år.

2 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2013, dock så att 9 § 1 mom. 4 b-punkten och 33 § 3 mom. träder i kraft först den 1 januari 2014. I ikraftträdandebestämmelsens 2 mom. föreslås en bestämmelse om att handikappbidrag som betalas vid ikraftträdandet av lagen fortsättningsvis ska utbetalas till en person som får efterlevandepension och som fyllt 65 år, fram till en justering eller indragning enligt lagen.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om handikappförmåner

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om handikappförmåner (570/2007) 9 § 1 mom. 4 a-punkten, 9 a § 1 mom.,
14 § 1 mom. och 33 § 3 mom.,
av dem 9 § 1 mom. 4 a-punkten sådan den lyder i lag 1228/2008 och 9 a § 1 mom. sådant
det lyder i lag 1050/2009, samt
fogas till 9 § 1 mom., sådant det lyder delvis ändrat i lagarna 1228/2009, 706/2010 och
154/2011, en ny 4 b-punkt som följer:

9 §

Vårdbidrag för pensionstagare

Rätt till vårdbidrag har en person som fyllt
16 år och som får

4 a) fortlöpande olycksfallspension eller
livränta enligt lagen om rehabilitering som
ersätts enligt lagen om olycksfallsförsäkring
(625/1991) eller fortlöpande sjukpension el-
ler ersättning för inkomstbortfall enligt lagen
om rehabilitering som ersätts enligt trafikför-
säkringslagen (626/1991), den sistnämnda
ersättningen dock först då ett år förflutit från
skadefallet,

4 b) enbart efterlevandepension på basis av
de lagar som nämns i 2, 4 eller 4 a-punkten
och som fyllt 65 år, eller

9 a §

Veterantillägg

Till personer som får vårdbidrag med för-
höjt eller högsta belopp enligt 9 § och extra
fronttillägg enligt lagen om frontmannapen-
sion (119/1977) betalas vårdbidraget förhöjt

med ett veterantillägg. Veterantillägget upp-
går till 83,92 euro per månad.

14 §

Kostersättning

Rätt till kostersättning har den som fyllt
16 år och som på grund av en korrekt dia-
gnostiserad sjukdom är absolut tvungen att
använda glutenfria produkter. Kostersätt-
ningen är 23,60 euro i månaden.

33 §

Indragning av en handikappförmån

Handikappbidrag som beviljats en person
som fyllt 16 år upphör från ingången av den
månad då bidragstagaren beviljas pension el-
ler förmån enligt 9 § 1 mom., eller, om bi-
dragstagaren får sådan efterlevandepension
som avses i 9 § 1 mom. 4 b-punkten, från ut-
gången av den månad då han eller hon fyller
65 år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013. Bestämmelserna i 9 § 1 mom. 4 b-punkten och 33 § 3 mom. träder dock i kraft först den 1 januari 2014.

Om handikappbidrag för personer över 16 år vid ikraftträdandet av denna lag betalas till en person som får i 9 § 1 mom. 4 b-punkten avsedd efterlevandepension och som fyllt 65 år, fortsätter utbetalningen av bidra-

get på de grunder som gällde vid ikraftträdandet fram till en justering enligt 32 § eller indragning enligt 33 §.

Det belopp som anges i 9 a § motsvarar det poängtal för folkpensionsindex enligt vilket beloppet av de folkpensioner som betalades ut i januari 2001 har beräknats.

Åtgärder som krävs för verkställigheten av denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 17 september 2012

Statsministerns ställföreträdare, finansminister

JUTTA URPIILAINEN

Social- och hälsovårdsminister *Paula Risikko*

Lag**om ändring av lagen om handikappförmåner**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om handikappförmåner (570/2007) 9 § 1 mom. 4 a-punkten, 9 a § 1 mom.,
14 § 1 mom. och 33 § 3 mom.,
av dem 9 § 1 mom. 4 a-punkten sådan den lyder i lag 1228/2008 och 9 a § 1 mom. sådant
det lyder i lag 1050/2009, samt
fogas till 9 § 1 mom., sådant det lyder delvis ändrat i lagarna 1228/2009, 706/2010 och
154/2011, en ny 4 b-punkt som följer:

Gällande lydelse

9 §

Vårdbidrag för pensionstagare

Rätt till vårdbidrag har en person som fyllt
16 år och som får

4 a) fortlöpande olycksfallspension eller
livränta enligt lagen om rehabilitering som
ersätts enligt lagen om olycksfallsförsäkring
(625/1991) eller fortlöpande sjukpension eller
ersättning för inkomstbortfall enligt lagen om
rehabilitering som ersätts enligt trafikförsäkringslagen
(626/1991), den sistnämnda ersättningen dock först då ett år förflutit från skadefallet, eller

Föreslagen lydelse

9 §

Vårdbidrag för pensionstagare

Rätt till vårdbidrag har en person som fyllt
16 år och som får

4 a) fortlöpande olycksfallspension eller
livränta enligt lagen om rehabilitering som
ersätts enligt lagen om olycksfallsförsäkring
(625/1991) eller fortlöpande sjukpension eller
ersättning för inkomstbortfall enligt lagen om
rehabilitering som ersätts enligt trafikförsäkringslagen
(626/1991), den sistnämnda ersättningen dock först då ett år förflutit från skadefallet,

4 b) enbart efterlevandepension på basis av
de lagar som nämns i 2, 4 eller 4 a-punkten
och som fyllt 65 år, eller

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

9 a §

Veterantillägg

Till personer som får vårdbidrag med förhöjt eller högsta belopp enligt 9 § och extra fronttillägg enligt lagen om frontmannapension (119/1977) betalas vårdbidraget förhöjt med ett veterantillägg. Veterantillägget uppgår till 43,34 euro per månad.

9 a §

Veterantillägg

Till personer som får vårdbidrag med förhöjt eller högsta belopp enligt 9 § och extra fronttillägg enligt lagen om frontmannapension (119/1977) betalas vårdbidraget förhöjt med ett veterantillägg. Veterantillägget uppgår till 83,92 euro per månad.

14 §

Kostersättning

Rätt till kostersättning har den som fyllt 16 år och som på grund av en korrekt diagnostiserad sjukdom är absolut tvungen att använda glutenfria produkter. Kostersättningen är 21 euro i månaden.

14 §

Kostersättning

Rätt till kostersättning har den som fyllt 16 år och som på grund av en korrekt diagnostiserad sjukdom är absolut tvungen att använda glutenfria produkter. Kostersättningen är 23,60 euro i månaden.

33 §

Indragning av en handikappförmån

Handikappbidrag som beviljats en person som fyllt 16 år upphör från ingången av den månad då bidragstagaren beviljas pension eller förmån enligt 9 § 1 mom.

33 §

Indragning av en handikappförmån

Handikappbidrag som beviljats en person som fyllt 16 år upphör från ingången av den månad då bidragstagaren beviljas pension eller förmån enligt 9 § 1 mom., *eller, om bidragstagaren får sådan efterlevandepension som avses i 9 § 1 mom. 4 b-punkten, från utgången av den månad då han eller hon fyller 65 år.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013. Bestämmelserna i 9 § 1 mom. 4 b-punkten och 33 § 3 mom. träder dock i kraft först den 1 januari 2014.

Om handikappbidrag för personer över 16 år vid ikraftträdandet av denna lag betalas till en person som får i 9 § 1 mom. 4 b-punkten avsedd efterlevandepension och som fyllt 65 år, fortsätter utbetalningen av bidra-

get på de grunder som gällde vid ikraftträdandet fram till en justering enligt 32 § eller indragning enligt 33 §.

Det belopp som anges i 9 a § motsvarar det poängtal för folkpensionsindex enligt vilket beloppet av de folkpensioner som betalades ut i januari 2001 har beräknats.

Åtgärder som krävs för verkställigheten av denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft.